

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นพื้นฐานความเจริญก้าวหน้าทั้งทางการ เมือง เศรษฐกิจและสังคมของ ประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่กำลังพัฒนาอย่างประเทศไทย จำต้องอาศัยกำลังคนเป็น ปัจจัยสำคัญ ซึ่งกำลังคนจะมีประสิทธิภาพเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพทางการศึกษาของประชาชน ด้วย ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดการศึกษาและให้ประชาชนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่าง เทาเทียมกัน

การจัดการศึกษาหากพิจารณาให้ดี จะเห็นว่ามีการจัดอยู่ 3 รูปแบบ คือ การจัดให้มีการ เรียนวิชาต่าง ๆ จากตำราที่ได้เรียบเรียงไว้ประการหนึ่ง จัดให้การศึกษาแก่ผู้เรียนโดยมุ่งให้ผู้เรียน เจริญงอกงามทุก ๆ ด้านอย่างเต็มที่ประการหนึ่ง และจัดการศึกษาเพื่อปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของผู้เรียนให้สอดคล้องกับสภาพและปัญหาทางด้านสังคมและเศรษฐกิจอีกประการหนึ่ง¹

แต่โดยข้อเท็จจริงแล้ว การศึกษาในระบบโรงเรียนของเราที่มีอยู่นั้นไม่เพียงพอทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพ ในอันที่จะผลิตกำลังคนที่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนา ประเทศทั้งระยะสั้นและระยะยาว

---

¹จารึก โสคติพันธ์, "ปัญหาสังคมกับการเรียนการสอนในและนอกห้องเรียน," วารสาร การศึกษาผู้ใหญ่ 71 (กรกฎาคม - สิงหาคม 2518) : 28.

โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนซึ่งถือว่าเป็นพลังสำคัญของชาติในอนาคตนั้น ยังมีได้รับการศึกษา
 อย่างทั่วถึง จากสถิติการศึกษาฉบับย่อ 2519 " . . . ประชากรของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2519 มี
 ประมาณ 43 ล้านคน ถ้าจำแนกประชากรที่จัดอยู่ในวัยเรียน คืออายุระหว่าง 4 - 24 ปี จะมีประมาณ
 21 ล้านคน แต่เท่าที่ทราบมีอยู่เพียง 8 ล้านคนเท่านั้นที่ศึกษาอยู่ในระบบโรงเรียน¹ . . ."

ตามสถิติดังกล่าวแสดงว่ายังมีเยาวชนอีกจำนวนมากมายที่ไม่มีโอกาสได้เข้าเรียน และคงมี
 อีกจำนวนไม่น้อยที่ไม่สามารถได้เรียนจนสำเร็จการศึกษา นอกจากนั้นความรู้ที่ได้รับอย่างจำกัดจาก
 โรงเรียนก็ยังไม่สอดคล้องกับสภาพความจริงในสังคม

ในสมัยก่อนเชื่อกันว่าบุคคล สามารถจะเผชิญชีวิตในอนาคตได้อย่างมีความสุขพอสมควร ถ้าหาก
 เขามีพื้นฐานการศึกษาจากในโรงเรียนภาคปกติ แต่ในยุคปัจจุบันสังคมและการเมืองต่าง ๆ มีการ
 เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวมทั้งความก้าวหน้าของศิลปวิทยาการต่าง ๆ อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมนี้เอง
 ทำให้มนุษย์ต้องชวนช่วยกันรณรงค์หาความรู้ ตามสามัญและหา ประสบการณ์เพิ่มขึ้นอยู่ตลอดเวลา เพื่อที่จะช่วย
 ตนเองให้ตามทันเหตุการณ์อยู่เรื่อย ๆ และสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่ไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ได้

ดังนั้นในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกที่ปรากฏอยู่ทุกวันนี้ ทำให้การศึกษา
 ในโรงเรียนที่จำกัดขอบเขตโดยเฉพาะในสถาบันการศึกษา ไม่สามารถสนองความต้องการของสังคมได้
 เพียงพออีกต่อไป การศึกษาในปัจจุบันจึงใ้แก่เยาวชนมีโอกาสดศึกษา และหาประสบการณ์เพิ่มเติมอยู่
 เสมอ การศึกษานอกโรงเรียนจึงมีความสำคัญ และมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับการศึกษาในโรงเรียน
 ตลอดเวลา

---

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานปลัดกระทรวง, สถิติการศึกษาฉบับย่อ ปีการศึกษา 2519
 (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ, 2520), หน้า 22.

จึงเห็นได้ว่าการศึกษานอกระบบโรงเรียนภาคปฏิบัติเป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประเทศในการพัฒนากำลังคน ในขณะที่เดียวกันการศึกษานอกระบบโรงเรียนก็เป็นความจำเป็น ต่อเนื่องกันในการพัฒนากำลังคนของประเทศให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้น มีวิธีการจัดและการดำเนินงานหลายรูปแบบ หลายวิธี รวมทั้งการใช้ระบบสื่อสารมวลชนต่าง ๆ เช่น วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และภาพยนตร์ ในกระบวนสื่อสารมวลชนดังกล่าวนี้ โทรทัศน์นับว่าเป็นสื่อที่ได้เปรียบกว่าสื่ออย่างอื่นในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยเฉพาะในการช่วยเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียนให้แก่เยาวชน ทั้งนี้เพราะโทรทัศน์มีคุณสมบัติอันเหมาะสมดังนี้

1. โทรทัศน์สามารถสื่อสารไปยังกลุ่มคนจำนวนมากที่อยู่กระจัดกระจายได้ในเวลาเดียวกัน ทั้งยังสื่อสารไปได้เป็นระยะทางไกล
2. โทรทัศน์สามารถให้ประสบการณ์แก่ผู้รับได้มาก สามารถให้ความรู้ได้อย่างกว้างขวาง ทั้งในด้านการดำรงชีวิตและความรู้ในด้านวิชาชีพ
3. โทรทัศน์ มีคุณสมบัติของโสตทัศนศึกษาอย่างครบถ้วนคือ ให้ข่าวสารแก่ผู้รับ ได้เห็นทั้งภาพและได้ยินทั้งเสียง สามารถสร้างประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมได้อย่างดี¹

---

¹Jeremy Howell, "The Use of Television in Agricultural Extension, " Educational Television International 4 (June 1970) : 6 - 7.

สำหรับประเทศไทย โทรทัศน์มักถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่า มีแต่รายการบันเทิง แทบไม่มีรายการ
 ที่ให้ความรู้แก่ผู้ชมเลย ดร.เกษม ศิริสัมพันธ์ มีความเห็นว่า " . . . เรามักประเมินคุณค่าของวิทยุโทร-
 ทัศน์ว่าเป็นเพียงเครื่องเล่น เครื่องประดับชาติบ้านเมืองเท่านั้น และโทรทัศน์ก็เช่นเดียวกัน เราพอใจ
 เพียงแต่ขอให้ภาพปรากฏในจอเท่านั้น ไม่ว่าภาพนั้นจะเหลวไหล น่าเบื่อสักเพียงไร . . . " ¹

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา โทรทัศน์ในเมืองไทยได้ถูกนำมาใช้เพื่อการบันเทิงเสียเป็นส่วนมากทั้ง
 ที่ในสังคมพัฒนา เช่น ประเทศไทย โทรทัศน์ควรจะเป็นสื่อเพื่อการศึกษาของมวลชน ซึ่งโดยสภาพข้อเท็จจริง
 แล้ว ในเมืองไทยขณะนี้โทรทัศน์นับได้ว่าเป็นสื่อสารมวลชนที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดอยู่แล้ว

ทั้งนี้จากรายงานผลเบื้องต้นของการสำรวจวิทยุและโทรทัศน์ทั่วราชอาณาจักร ปี 2511 ประเทศไทย
 ไทยมีเครื่องรับโทรทัศน์เพียง 231,375 เครื่อง แต่ในปี 2518 จำนวนเครื่องรับโทรทัศน์ได้เพิ่มขึ้นเป็น
 761,000 เครื่อง จากจำนวนครัวเรือนที่มีเครื่องรับโทรทัศน์ทั้งหมด 733,817 ครัวเรือน²

จากสถิติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ในวันหนึ่ง ๆ จะมีประชาชนอย่างน้อย 733,817 คน ได้รับความ
 รายการโทรทัศน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่วนหนึ่งจะเป็นเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นวัยที่มีความสนใจโทรทัศน์มาก

เมื่อได้พิจารณาแล้ว จะเห็นว่าถ้าหากได้ใช้โทรทัศน์ให้เป็นสื่อเพื่อศึกษานอกโรงเรียนแล้ว
 ก็จะได้ประโยชน์ เพราะโทรทัศน์สามารถให้ความรู้ ความเข้าใจ และช่วยเสริมสร้างประสบการณ์การ
 เรียนรู้ นอกห้องเรียนให้แก่เยาวชนได้อย่างดี

¹เกษม ศิริสัมพันธ์, "ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับวิทยุและโทรทัศน์," หนังสือประจำปี
แผนกอิสระสื่อสารมวลชนและการประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513, หน้า 24.

²สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี, รายงานผลการสำรวจข้อมูลเครื่องรับวิทยุ
และโทรทัศน์ทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2518, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนาย-
 ก-รัฐมนตรี, 2518), หน้า 16.

ดังนั้นข้าพเจ้าคิดว่า ควรจะได้ศึกษาคูขี้แห้งว่ารายการโทรทัศน์ที่จัดขึ้นในปัจจุบัน เป็นรายการที่จัดขึ้นเพื่อการศึกษาที่มีจำนวนเท่าใด และเป็นประโยชน์ในการศึกษานอกโรงเรียนของเยาวชนได้อย่างไรบ้าง รวมทั้งควรจะได้ศึกษาคูขี้แห้งว่า เยาวชนมีความต้องการและมีความสนใจรายการโทรทัศน์ประเภทใดและมากน้อยเพียงไร ซึ่งจะเป็นแนวทางในการจัดรายการและปรับปรุงรายการโทรทัศน์ให้มีคุณค่ามากยิ่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เอง เป็นมูลเหตุให้ข้าพเจ้าเลือกทำการวิจัยเรื่อง "ความต้องการรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาในการศึกษานอกโรงเรียนของเยาวชน"

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจความคิดเห็นของเยาวชนว่า รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาจะเป็นประโยชน์สำหรับการศึกษานอกโรงเรียนอย่างไรบ้าง
2. เพื่อเปรียบเทียบปริมาณของรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาที่จัดขึ้นทางสถานีโทรทัศน์ต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาประเภทของรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาที่เยาวชนมีความต้องการและมีความสนใจในการชม
4. เพื่อเป็นแนวทางหรือข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารและสำหรับสถานีโทรทัศน์ใช้ประกอบการพิจารณาการปรับปรุงรายการโทรทัศน์ให้เป็นที่พอใจของชนที่มิพบทาบในการส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียนแก่เยาวชน

ขอบเขตของการวิจัย

1. สำรวจรายการต่าง ๆ ของสถานีโทรทัศน์ที่สามารถชมได้ในเขตกรุงเทพมหานครมี 4 สถานี คือ สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ของ 5 สถานีโทรทัศน์ กองทัพบก ของ 7 สี สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ของ 3 และ สถานีโทรทัศน์สี ของ 9 อสมท. โดยสำรวจเฉพาะที่เป็นรายการเพื่อการศึกษาที่ออกอากาศในเดือนธันวาคม 2520 เท่านั้น
2. ทำการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดรายการของสถานีโทรทัศน์ทั้ง 4 สถานี
3. สำรวจความสนใจ และความคิดเห็นของเยาวชนที่พักอาศัยในกรุงเทพมหานคร เขตต่าง ๆ

ขอตกลงเบื้องต้นของการวิจัย

1. เยาวชนที่ใช้เป็นประชากรนี้เลือกเฉพาะผู้ที่มาอยู่ภายในเกณฑ์การศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลาย จนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย คือมีอายุระหว่าง 10 ปีถึง 18 ปี โดยยึดเกณฑ์การศึกษาตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2503
2. เยาวชนนี้เป็นผู้ที่พักอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร เท่านั้น โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากเขตต่าง ๆ 12 เขต ในจำนวนทั้งหมด 24 เขต
3. เยาวชนนี้รวมทั้งผู้ที่เรียนหนังสือและไม่ได้เรียนหนังสือ
4. ข้อมูลที่ได้รับคำตอบจากตัวอย่างประชากร และผู้ถูกสัมภาษณ์ ถือว่าเป็นข้อมูลของปี พ.ศ. 2520

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยนี้

1. ได้ทราบรายการประเภทการศึกษาที่จัดขึ้นทางโทรทัศน์ในปัจจุบันมีปริมาณเท่าใด และเพียงพอแก่ความต้องการของเยาวชนหรือไม่
2. ได้ทราบถึงประโยชน์ในด้านการศึกษาของโรงเรียนที่เยาวชนได้รับการชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา
3. ได้ทราบถึงความสนใจและความคิดเห็นของเยาวชนที่มีต่อรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาที่จัดขึ้นในปัจจุบัน
4. เป็นแนวทางให้ครู ผู้ปกครอง และวงการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถให้คำแนะนำแก่เยาวชนในการชมรายการโทรทัศน์ที่มีประโยชน์ต่อการศึกษา
5. เพื่อเป็นข้อมูลใหญ่ที่เกี่ยวข้องในการจัดรายการโทรทัศน์และสถานีโทรทัศน์ได้จัดรายการให้เหมาะสมกับความสนใจ และความต้องการของเยาวชน และส่งเสริมให้มีการจัดรายการที่มีประโยชน์ต่อเยาวชนให้มากขึ้น

คำจำกัดความ

รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา หมายถึง รายการโทรทัศน์ที่จัดขึ้นโดยกระทรวงศึกษาธิการ หน่วยงานราชการต่าง ๆ ธุรกิจเอกชน หรือสถานีโทรทัศน์จัดขึ้นออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีความมุ่งหมายที่จะให้ความรู้และประโยชน์ในด้านการศึกษานอกโรงเรียน แก่ผู้ชม

เยาวชน หมายถึง ผู้ที่มีอายุระหว่าง 10 ปีถึง 18 ปี ที่เป็นนักเรียนและไม่ได้เป็นนักเรียน ทั้งชายและหญิง ที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร

สถานีโทรทัศน์ หมายถึง สถานีโทรทัศน์ 4 สถานี ที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร คือ สถานีโทรทัศน์ สีกองทัพบก ของ 5 สถานีโทรทัศน์กองทัพบก ของ 7 สี สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ของ 3 และ สถานีโทรทัศน์ สี ของ 9 อสมท.

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดว่าอาจเกิดความไม่สมบูรณ์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างประชากร ได้สุ่มจากเยาวชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานครในเขตต่าง ๆ 12 เขต เท่านั้น อาจไม่เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรที่แท้จริง
2. ในการอ่านและตอบแบบสอบถามของประชากร อาจเข้าใจคำถามและตอบแบบสอบถามไม่ตรงกัน เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับอายุและระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน อาจทำให้ผลการวิจัยคลาดเคลื่อน
3. การสำรวจรายการโทรทัศน์ต่าง ๆ ได้ทำการสำรวจเพียงเดือนเดียว คือ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2520 เท่านั้น อาจใช้แทนรายการโทรทัศน์ที่ออกอากาศตลอดทั้งปีไม่ได้
4. ในค่านักทำการวิจัย แม้ว่าจะได้ศึกษาวิธีการออกแบบสอบถามมาเป็นอย่างดีแล้วก็ตาม ก็อาจมีข้อบกพร่องผิดพลาดใดบางประการ ตัวอย่างเช่น การออกแบบสอบถามใช้คำในการสื่อความหมายไม่ดีเท่าที่ควร เป็นต้น

การวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในประเทศ

ในปี พ.ศ. 2513 ศิริรัตน์ เจริญศักดิ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความสนใจรายการโทรทัศน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความสนใจของนักเรียนที่มีต่อรายการโทรทัศน์ที่จัดอยู่ตามสถานีต่าง ๆ ในจังหวัดพระนคร เพื่อทราบประโยชน์ที่นักเรียนได้รับจากการชมโทรทัศน์ และเพื่อศึกษาถึงอิทธิพลของโทรทัศน์ที่มีต่อนักเรียนในค่านต่าง ๆ

วิธีดำเนินการวิจัย ได้ทำการสำรวจรายการโทรทัศน์ 3 สถานี และส่งแบบสอบถามให้นักเรียน ทั้งหญิงและชาย ในโรงเรียนที่เลือกไว้ 30 โรงเรียน ในเขตพระนคร - ชนบุรี ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนทั้งชายและหญิงสนใจชมโทรทัศน์มากพอสมควร นักเรียนส่วนมากชมโทรทัศน์ทุกวัน และชมที่บ้านของตนเอง ในช่วงเวลา 18.00-20.00 น. นักเรียนชายใช้เวลาชมโทรทัศน์ในวันหนึ่ง ๆ มากกว่านักเรียนหญิง
2. นักเรียนส่วนใหญ่ทั้งชายและหญิงชอบชมรายการดนตรี ภาพยนตร์ บันเทิง รายการอภิปราย อยู่ในระดับปานกลาง และสนใจรายการกีฬาน้อย
3. นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า รายการต่าง ๆ มีคุณภาพดีพอสมควร รายการโทรทัศน์ส่วนใหญ่มีรายการบันเทิงและดนตรีมาก
4. รายการโทรทัศน์ที่จัดอยู่มีอิทธิพลต่อนักเรียนพอสมควร เพราะนักเรียนรู้สึกว่าได้ข้อคิดที่จะนำมาปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น ทั้งในด้านการแต่งกาย กิริยาท่าทาง การพูด นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า เมื่อชมโทรทัศน์เป็นประจำทุกวันแล้ว ปรากฏว่าผลการเรียนเป็นปกติ แสดงว่าโทรทัศน์ไม่มีผลเสียต่อการเรียนเลย¹

---

¹ศิริรัตน์ เจริญศักดิ์, "ความสนใจรายการโทรทัศน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย," (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาด้านจิตวิทยา ภาควิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513).

ในปี พ.ศ. 2518 ทศนิยม ยาสมาน ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การชมรายการโทรทัศน์เพื่อการ-
ศึกษาของประชาชนในกรุงเทพมหานคร" โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาสภาพของรายการโทรทัศน์ใน
ปัจจุบันว่ามีประโยชน์ในการศึกษาระบบแก่ประชาชนเพียงใด รวมทั้งศึกษาว่ารายการที่จัดขึ้นทาง
สถานีโทรทัศน์ต่าง ๆ มีปริมาณมากน้อยเพียงใด

วิธีดำเนินการวิจัย ได้ทำการสำรวจรายการต่าง ๆ ของสถานีโทรทัศน์ 4 สถานี ในกรุง-
เทพมหานคร และส่งแบบสอบถามจำนวน 650 ชุด ไปยังโรงเรียนต่าง ๆ 11 โรงเรียน โดยให้
นักเรียนเป็นสื่อกลางในการส่งแบบสอบถามไปยังประชากรที่ได้ชมโทรทัศน์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สถานีโทรทัศน์ต่าง ๆ จัดรายการโทรทัศน์ประเภทส่งเสริมความรู้ทุกสถานี แต่จัดใน
อัตราส่วนไม่เท่ากัน ตลอดเวลา 3 เดือนที่ทำการวิจัย สถานีโทรทัศน์ช่อง 9 มีรายการส่งเสริมความรู้
มากกว่าสถานีอื่น คือเฉลี่ยประมาณ ร้อยละ 12 ของรายการโทรทัศน์ทั้งหมด และสถานีโทรทัศน์ ช่อง 3
จัดรายการส่งเสริมความรู้น้อยกว่าสถานีอื่น คือเฉลี่ยประมาณ ร้อยละ 0.613 ของรายการโทรทัศน์ทั้งหมด
2. ช่วงเวลาการเสนอรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาเป็นอุปสรรคสำคัญในการชม จากการ
วิจัย พบว่า ช่วงเวลาที่ประชาชนชอบชมรายการโทรทัศน์มากที่สุดในวันจันทร์ถึงวันศุกร์ คือเวลา 18.00 น.
ถึง 20.00 น. ในวันเสาร์, อาทิตย์และวันหยุดราชการ คือช่วงเวลา 12.00 - 14.00 น. ซึ่งเป็นเวลา
ที่ประชาชนต้องการให้รายการโทรทัศน์ที่ชอบหรือสนใจมากที่สุดออกอากาศช่วงนี้ด้วย แต่จากการวิเคราะห์
รายการโทรทัศน์ ปรากฏว่า ช่วงเวลาดังกล่าวนี้บางสถานีมีรายการเพื่อการศึกษาประมาณ 20 - 30 นาที
บางสถานีไม่จัดรายการเพื่อการศึกษาในช่วงนี้เลย
3. ช่วงเวลา 16.00 - 18.00 น. เป็นช่วงเวลาที่ประชาชนมีโอกาสชมรายการโทรทัศน์
น้อยที่สุด แต่รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาส่วนใหญ่กลับจัดในช่วงนี้
4. ประชาชนเห็นว่า การชมโทรทัศน์มีประโยชน์ ทำให้ได้รับความเพลิดเพลิน เป็นคนทันต่อ
เหตุการณ์ และมีความรู้รอบตัวมากขึ้น การเลือกชมโทรทัศน์แต่ละครั้งประชาชนเลือกชมโดยให้เหตุผลว่า
เป็นรายการที่ให้ความเพลิดเพลิน สนุกสนาน และดูรายการที่ให้ความรู้หรือมีประโยชน์
5. ประชาชนมีความคิดเห็นว่า รายการความรู้หรือสารคดีที่จัดอยู่ในปัจจุบันมีคุณภาพและ
ปริมาณปานกลาง สถานีโทรทัศน์ควรจัดรายการเพื่อการศึกษาเพิ่มขึ้นมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ประชาชน
ต้องการรายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาส่งเสริมความรู้ รองลงมาคือ ส่งเสริมศีลธรรม และให้ความบันเทิง

6. เกี่ยวกับการปรับปรุงรายการ ประชาชนมีความคิดเห็นว่าควรมีการปรับปรุงเนื้อหาสาระของรายการ เทคนิคการจัดรายการและเวลาของรายการมากขึ้น¹

ต่อมาในปี พ.ศ. 2519 สมพงษ์ แดงตาต ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของผู้ปกครองในกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับรายการโทรทัศน์ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจรายการโทรทัศน์ที่ออกอากาศทางสถานีต่าง ๆ ในปัจจุบัน สำรวจความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์และศึกษาผลของโทรทัศน์ที่มีต่อการ เปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กในแง่การศึกษาและบุคลิกภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย ได้ทำการสำรวจรายการโทรทัศน์ที่ออกอากาศทางสถานีต่าง ๆ และส่งแบบสอบถามจำนวน 400 ชุด ไปยังผู้ปกครองที่มีอาชีพเป็นครูตามโรงเรียนต่าง ๆ 16 โรงเรียน ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. ประเภทของรายการโทรทัศน์ในปัจจุบันแบ่งได้ 2 ประเภทคือ รายการบันเทิง และรายการที่ให้ความรู้ รายการที่ให้ความรู้ยังแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

- รายการที่ให้ทั้งความรู้และบันเทิง
- รายการที่ให้ความรู้แต่เพียงอย่างเดียว

2. ผู้ปกครองมีความคิดเห็นว่า รายการความรู้ควรเป็นเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เด็กต้องพบในชีวิตประจำวันมากที่สุด

3. ผู้ปกครองมีความเห็นว่า โทรทัศน์มีอิทธิพลทำให้เด็กเลียนแบบหรือเอาอย่างมากที่สุด แต่โทรทัศน์ก็ยังมีผลต่อการ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กทางด้านการศึกษาและบุคลิกภาพ คือ ทำให้รู้จักแสดงความคิดเห็น การวิพากษ์วิจารณ์ และทำให้การเรียนดีขึ้นอีกด้วย

¹ ทัศนีย์ ยาสมาน, "การชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาของประชาชนในกรุงเทพมหานคร," (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518).

4. ช่วงเวลาที่เด็กและผู้ปกครองชมมากที่สุด คือช่วงเวลาระหว่าง 18.00 น. ถึง 21.00 น. รายการที่เด็กชอบมากที่สุดคือ รายการบันเทิง ส่วนรายการที่ผู้ปกครองชอบมากที่สุดคือรายการบันเทิงและวิชาการ

5. รายการที่มีประโยชน์สำหรับเด็กควรจัดในรูปแบบของรายการบันเทิงที่สอดแทรกวิชาการ หรือความรู้ควบคู่กันไป¹

ในปี พ.ศ. 2520 ฉัตรชัย ยิงพลพันธ์ ได้ทำการวิจัยเรื่องรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาในกรุงเทพมหานคร " โดยมีความมุ่งหมายเพื่อสำรวจค่าใช้จ่ายในการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา รูปแบบของรายการที่มีคุณภาพ ปริมาณของรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา เมื่อเทียบกับรายการทั่ว ๆ ไป รวมทั้งความคิดเห็นเกี่ยวกับความสนใจ ความรู้และประโยชน์ที่ได้รับจากรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย ได้ทำการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของสถานีโทรทัศน์ และผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาโดยตรง นอกจากนั้นยังได้ส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มประชากรตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชน จำนวน 550 คน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. จากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่า การผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ควรจะต้องมีงบประมาณค่าใช้จ่ายให้มากกว่านี้ การใช้เทปโทรทัศน์เป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับการผลิตลักษณะของรายการควรจัดในรูปแบบของละคร ภาพยนตร์ และควรมีการสาธิตประกอบการอธิบายบ้าง จำนวนรายการที่มีในปัจจุบันยังน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับรายการอื่น ๆ

¹ สมพงษ์ เสงตะคาค, "ความคิดเห็นของผู้ปกครองในกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับรายการโทรทัศน์ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519).

2. จากแบบสอบถามทำให้ทราบว่า ช่วงเวลาในการชมรายการโทรทัศน์ส่วนใหญ่คือ เวลา 18.00 - 21.00 น. กลุ่มประชากรมีความสนใจในการที่จะเลือกชมรายการที่ให้ความรู้และมีประโยชน์ รายการที่ให้ความเพลิดเพลิน สนุกสนาน และเป็นการพักผ่อนวัย

การวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในต่างประเทศ

ในปี ค.ศ. 1958 H.T. Himmelweit, A.N. Oppenheim และ P. Vince ได้ทำการวิจัยเรื่อง "โทรทัศน์กับเด็ก" โดยตั้งวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อจะศึกษาถึงอิทธิพลของโทรทัศน์ที่มีต่อเด็กในค่านต่าง ๆ

วิธีดำเนินการวิจัย ได้ทำการส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มประชากรที่เป็นเด็ก อายุระหว่าง 10 - 14 ปี จำนวน 4,500 คน แบบสอบถามที่ส่งไปนี้จะถามครอบคลุมถึงการใช้เวลาว่างของเด็ก และความคิดเห็นของเด็กเกี่ยวกับประโยชน์ในค่านต่าง ๆ ของโทรทัศน์ด้วย

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

- ✓ 1. เด็กส่วนใหญ่ใช้เวลาว่างในการชมโทรทัศน์
- ✓ 2. โทรทัศน์ให้ข่าวสาร เราความสนใจ ปรับปรุงรสนิยมให้ดีขึ้น และให้ประสบการณ์แก่เด็กมากขึ้น
3. โทรทัศน์ทำให้เด็กสนใจการ เรียนน้อยลง
- ✓ 4. โทรทัศน์เป็นสิ่งที่มอิทธิพลต่อภาวะทางอารมณ์ของเด็ก เช่น เด็กซึ่งขาดที่พึ่งทางใจ และขาดความมั่นคงในจิตใจ²

¹ จักรชัย ยังพลจันทร์, "รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาในกรุงเทพมหานคร," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520).

² J.A. Harrison, European Research in Audio-Visual Aids : Part II. Abstracts (London : Wightman & Co. Ltd., 1966), p. 110.

ต่อมาใน ค.ศ. 1959 Joseph K. Balogh ได้ทำการสำรวจเรื่อง "นิสัยการชมโทรทัศน์ของนักเรียนในโรงเรียนมัธยม"

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจความสัมพันธ์ในการใช้เวลาของนักเรียนชายในการศึกษา การพักผ่อน และการดูโทรทัศน์
2. เพื่อทราบประโยชน์ในด้านการศึกษาของโทรทัศน์
3. เพื่อสำรวจอิทธิพลของบิดามารดาที่มีต่อการเลือกชมรายการโทรทัศน์ของนักเรียนชาย

วิธีดำเนินการวิจัย ได้ทำการส่งแบบสอบถามไปยังประชากร จำนวน 103 คน ซึ่งเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาในนครรัฐโอไฮโอ ที่อยู่ในระดับการศึกษา ชั้น 10, 11 และ 12 และเป็นตัวแทนของทุกระดับสังคมและเศรษฐกิจ

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. โดยเฉลี่ยนักเรียนชั้น 10 ชมโทรทัศน์ประมาณสัปดาห์ละ 20 ชั่วโมง นักเรียนชั้น 11 ชมประมาณสัปดาห์ละ 15 ชั่วโมง 50 นาที และนักเรียนชั้น 12 ชมประมาณสัปดาห์ละ 15 ชั่วโมง 10 นาที
2. นักเรียนทั้ง 3 ระดับ ชมโทรทัศน์ในวันเสาร์และอาทิตย์มากกว่าวันอื่น ๆ และในวันศุกร์นักเรียนชั้น 11 และ 12 ใช้เวลาชมโทรทัศน์น้อยที่สุด
3. การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ที่ใช้ในการศึกษา การพักผ่อนและการชมโทรทัศน์ของนักเรียนทั้ง 3 ระดับ ปรากฏว่าใช้เวลาพอ ๆ กัน
4. นักเรียนชายส่วนใหญ่ เห็นว่าโทรทัศน์ช่วยให้การเรียนดีขึ้น
5. นักเรียนชายส่วนใหญ่ชอบทำการบ้านโดยไม่เปิดเครื่องรับโทรทัศน์
6. ผู้ปกครองส่วนใหญ่ สนับสนุนให้ชมรายการโทรทัศน์ที่มีคุณค่าทางการศึกษา แต่ต้องการให้นักเรียนทำการบ้านเสร็จก่อนแล้วจึงชมโทรทัศน์¹

¹ Joseph K. Balogh, "Television -Viewing Habit of High school Boy," Educational Research Bulletin, (March, 1959).

ในปี ค.ศ. 1962 Paul Witty ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการชมโทรทัศน์ของเด็กในสหรัฐอเมริกา วิธีดำเนินการวิจัย ได้ส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และยังได้ทำการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของครูและผู้บริหารเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์

ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. เด็กชั้นประถมชมโทรทัศน์สัปดาห์ละ 21 ชั่วโมง และมีเปอร์เซ็นต์สูงขึ้นปีต่อมา
2. เด็กเล็กชมโทรทัศน์สัปดาห์ละ 16 ชั่วโมง ในขณะที่เด็กโตชมโทรทัศน์สัปดาห์ละ 24 ชั่วโมง แต่เด็กในชั้นเตรียมอุดมศึกษาและอุดมศึกษาชมเพียงสัปดาห์ละ 14 ชั่วโมงเท่านั้น
3. เด็กโตจะชมเฉพาะรายการที่สนใจเท่านั้น รสนิยมและความสนใจในการชมโทรทัศน์ของเด็กโตระหว่างชายกับหญิงจะแตกต่างกัน
- ✓ 4. เด็กเล็กชอบชมรายการประเภทลึกลับ โดคโผน ผจญภัย เช่นรายการนักสืบ รองลงมาชอบชมการ์ตูน ส่วนเด็กโตชอบชมรายการละคร และภาพยนตร์คดีสอนใจ
- ✓ 5. เด็กไม่ค่อยสนใจรายการการศึกษามากนัก¹

¹ สุชา จันทน์เอม, "เด็กนักเรียนกับโทรทัศน์," มิตรครู 7 (15 เมษายน 2509) :